Utflyktsguide till naturen i Dals Eds kommun

LOkala NAturvårds satsningen

Förord

Den här guiden har kommit till för att inspirera till naturutflykter och göra det lättare att hitta till sevärda områden i kommunen!

För Dals-Edsbor är säkert mycket av det som beskrivs välkänt. Men när gäster anländer kan guiden kanske vara ett stöd och en påminnelse. Den del som handlar om Ed är skriven främst med tanke på nyinflyttade och tillfälliga besökare. För turister har kommunen också andra trycksaker. Den som är speciellt intresserad av skyddade skogsområden kan hitta mer information på nätet. Se Skogsstyrelsens och Länsstyrelsens hemsidor. Kartskisserna är bara avsedda som en allmän vägledning.

För att hitta till och i de områden som beskrivs behöver man ha en topografisk karta eller GPS!

Hasse Sandqvist

Du som har fler tips, bilder eller ser sådant som borde korrigeras, hör gärna av dig!

E-post: kansli@miljo.dalsland.se

Innehåll

Karta 4
Inledning 5
Utflyktsmål, naturreservat m.m. 7
Några små naturpärlor.....25
Cykelturer.....25
Fiske 29
Bär och svamp 30
Vinter.....30
Allemansrätt/reservatsregler..... 31
Övrig information.....32

Författare: Hans-Göran Sandqvist

Bilder: Hans-Göran Sandqvist (när inte annat anges vid bilden).

Sevärda platser i Dals Ed kommun

Inledning

Att Dals-Eds kommun har en ovanligt rik natur anar man kanske redan när man stiger av vid järnvägsstationen i Ed och blickar norrut över Stora Le. Intrycket är inte fel. Nästan hälften av kommunens natur- och kulturlandskap har bedömts vara av riksintresse! Här finns alltså mycket att erbjuda av intressant och vacker natur.

Redan i Ed finns flera fina naturområden. Mitt i samhället ligger den djupa och klara sjön Lilla Le. Promenadvägar finns längs stranden och två badplatser. I sjön simmar stora rödingar. Går man ut på bryggan vid den norra badplatsen på hösten under lektiden kan man ibland få se de vackra fiskarna i det klara vattnet! Landskapet kring Ed har formats av inlandsisen på ett sätt som gjort Ed internationellt

känt bland geologer. Skyltar som beskriver hur Lilla och Stora Le bildats med mera finns (från och med 2011) längs ”Istidsleden”.

I nationalparken Trestickland finns ett av södra Sveriges största väglösa skogsområden som också ansluter till ett stort reservat på norska sidan. Här kan man uppleva tystnad och känsla av vildmark. Parkeringsplats vid parken och märkta vandringsleder gör besök enkelt. Övriga naturreservat med skog och myr kan också bjuda på vildmarkskänsla och möjligheter till fina upplevelser med djur och växter. Men de är lite mer krävande. Man får då söka parkering och orientera sig på egen hand.

Något svårtillgänglig är även naturreservatet Furustad på östra sidan Stora Le. Men det är värt besväret att ta sig dit!

Kornsjöarna är utmärkta vatten om man vill paddla eller fiska. Sjöarna kan nås från allmän väg. I söder rinner Örekilsälven med möjligheter till fiske även i strömmande vatten. En bra chans finns också att se bäver i de lugnare delarna av älven.

Det finns mycket mer att upptäcka i kommunen än det som föreslås här. Den som är nyfiken, och är beredd att anstränga sig lite, hittar säkert sina egna smultronställen.

Bra att känna till, när man sitter med en karta och planerar utflykter, är att det oftast inte är tillåtet att köra med motorfordon på de mindre, enskilda, vägarna i kommunen.

För den som har tid och ork är det därför bättre att cykla. Med ett cykelställ på bilen ökar möjligheterna att nå mer avlägsna mål.

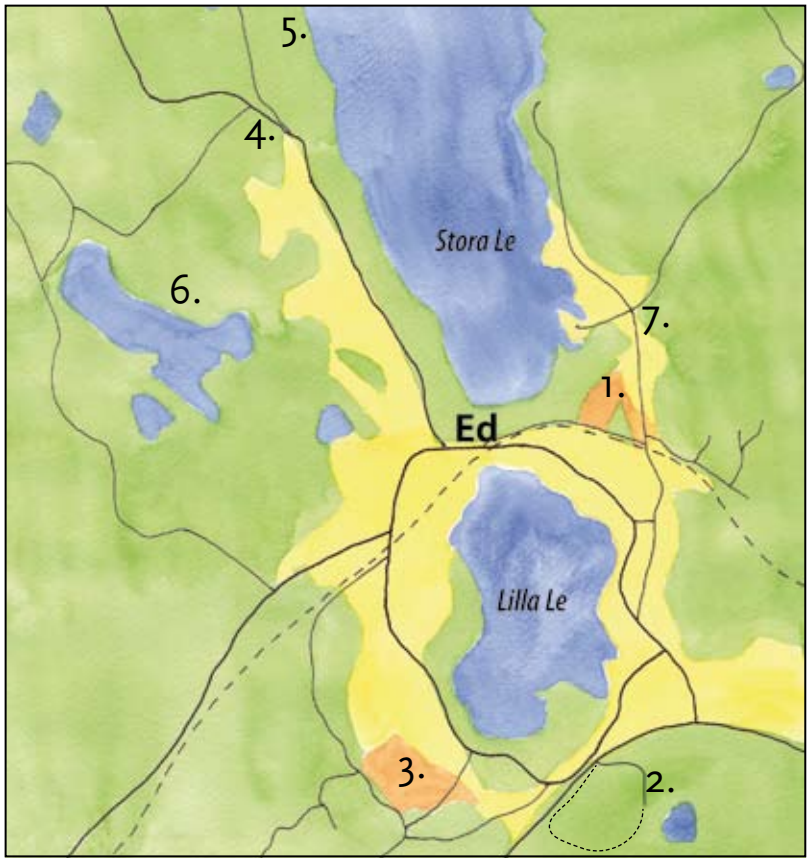

Västra sidan av Lilla Le.

Lilla Le

Samhället Ed ligger runt sjön Lilla Le, en sjö med klart och rent vatten och med promenadvägar längs stranden. Två badplatser finns vid sjön, en i söder vid campingen och en i norr strax intill centrum.

1. Eds naturreservat – Skansen

Skansen kallas det lövskogsområde som ligger i sluttningen mot Stora Le norr om järnvägsstationen. En del av området är naturreservat och en del är kommunalt grönområde med promenadvägar, stigar och en liten rastplats. Här är som vackrast vår och höst. Men även varma sommardagar, när lövverket tätnat, är det svalt och skönt promenera här.

I reservatet finns ek, lind, lönn, alm, ask bok och hassel förutom mer vanliga trädslag som björk, asp och al. På våren blommar vitsippor och blåsippor och lite senare ormbär, trolldruva, storrams och kransrams. Här finns också bestånd av strutbräken.

Badplatsen vid norra stranden av norra Lilla Le.

2. Skogens öga

Ta vägen mot vattenreservoaren söder om campingen så hittar du en motionsslinga, med utsikt mot Lilla Le och Skogens öga. I augusti kan du hitta blåbär här.

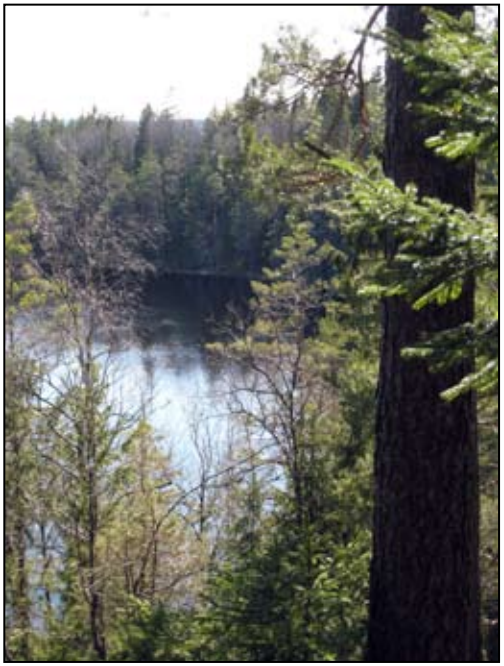

Styvmorsviol

Slåttergubbe

”Så in vilda blommor i Dalsland”

Ett projekt påbörjas 2011 i Dalsland, där Dals-Ed ingår, som går ut på att så in ängsblommor i miljöer nära tätorterna. Ambitionen i projektet är att skapa blickfång av blommor på begränsade ytor längs gång- och cykelvägar, rastplatser och liknande.

Många av de ängsblommor som tidigare varit vanliga i jordbrukslandskapet har minskat kraftigt. Ängsblommor är inte heller lika kända idag som förr, när människorna i huvudsak levde på landsbygden. Även i Dals-Eds kommun bor mer än 60 % i tätortsmiljöer! Hur många av de yngre känner idag igen Evert Taubes blommor - gullviva, mandelblom, kattfot och blå viol? Riktiga ängar får man idag söka efter i naturreservat. Rester av den gamla ängsfloran lever visserligen kvar,

oftast längs vägkanterna, men där far vi oftast fram i mer än 80 kilometers hastighet ...

Blommorna på bilderna har sått in i Håbols-Näs.

LOkala NAturvårds satsningen

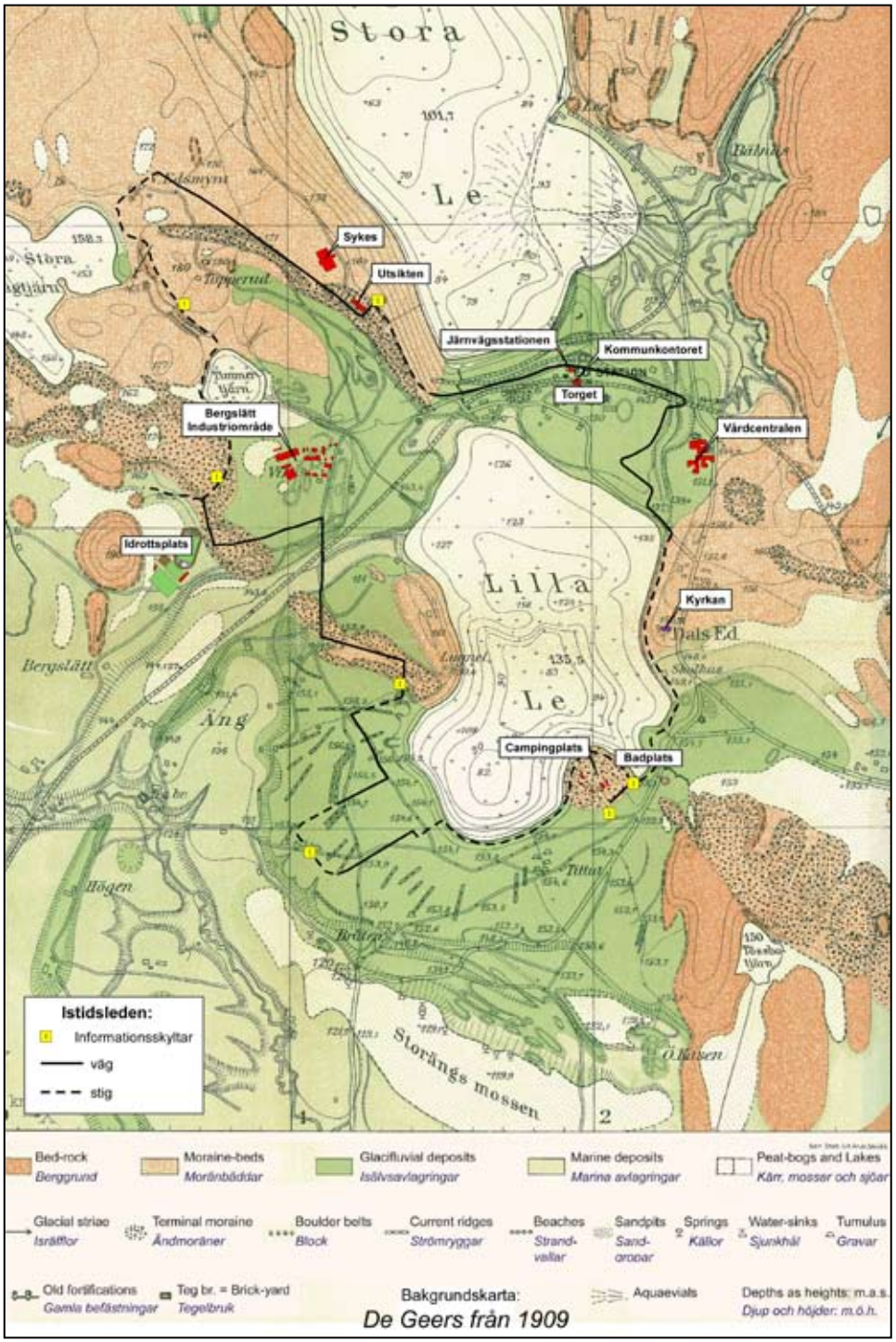

”Istidsleden”

För ca 20 000 år sedan började inlandsisen smälta över Skandinavien.

Under en kallare period för ca 12 000 år sedan låg kanten av isen stilla över Dalsland. Vid Ed ryckte isen även tillbaka ett stycke. Havet nådde vid den tiden upp till iskanten vid Ed. Smältvattnet från ett vidsträckt område under inlandsisen dränerades till Stora Les dalgång och en isälv som mynnade i havet utanför. Isälven strömmade fram i en tunnel i botten av isen under stort tryck och med stor hastighet. Den eroderade underlaget och massor av grus och annat material samlades i havet utanför. Längs den led som markerats på kartan finns skyltar uppsatta som berättar historien om hur landskapet vid Ed har formats av inlandsisen.

1909 publicerade Gerard De Geer en vetenskaplig artikel, ”*Dals Ed, Some stationary Iceborders of the last Glaciation*”. Artikeln förklarar hur inlandsisens avsmälning gick till i Ed och hur den format landskapet. Kartan här är från De Geers arbete.

Så formades Lilla Le

Bilden visar ett skede när inlandsisens kant låg över Ed och strax norr om Lilla Le.

Vatten från isälven strömmade då under en period åt sydväst och grävde ut den sänka där idag järnvägen går.

Sänkan där Lilla Le idag ligger formades när ett jättelikt isblock bäddades in i isälvsgrus.Grus från isälven lagrades upp mot isblocket. Det är anledningen till att sluttningarna mot sjön idag är så branta. Spår av mindre isblock kan man idag se på flera ställen i terrängen, även vid Lilla Les västra sida och sydöst om Sågtjärn.

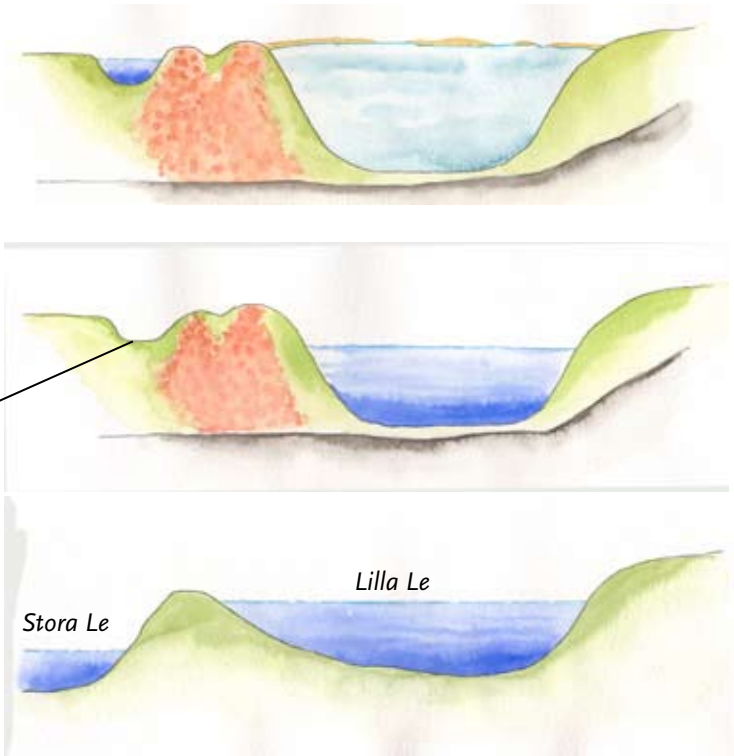

Sänkan där järnvägen går idag.

Stora Le i norr och Lilla Le i söder efter isens avsmälning.

3. Naturreservatet Äng

Vid Äng kan man promenera på ytan av det isälvsdelta som bildades när inlandsisen smälte i Ed. Från kanten kan man blicka ut över det landskap som före landhöjningen var täckt av hav. Går man ner i sluttningen kan man se strandhak och klapperstensvallar från det forna ishavet.

I reservatet finns också Dalslands största sammanhängande fornlämningsområde med ett sextiotal gravhögar, stensättningar och en domarring från yngre järnåldern.

4. Motionsgården Tavlan

Två kilometer norr om Eds centrum efter vägen mot Nössemark på höger sida ligger motionsgården Tavlan. Härifrån utgår stigar, leder och ett elljusspår. Skidspår läggs ut på vintern. Eds skidklubb har tagit fram en karta över lederna. Fråga efter kartan på turistinformationen! Motionsgården går att hyra för arrangemang och övernattningar.

5. Brudslöjan

På västra sidan av Stora Le strax norr om Ed finns ett vattenfall som kallas Brudslöjan. Under snösmältningen på våren eller perioder med mycket regn kan vattenfallet bli ganska imponerande. För att komma till fallet tar man av till höger vid motionsgården Tavlan och följer en mindre väg till en stenbro och går sedan mot Stora Le.

Båthamnen

Vid båthamnen finns möjlighet att hyra kanot. Även om man inte vill ut på sjön är hamnen värd ett besök för den fina utsiktens skull.

6. Sågtjärn, Timmertjärn

Intill bostadsområdena i nordvästra delen av Ed finns promenadstigar omkring Sågtjärn och Timmertjärn. Vid Sågtjärn finns även en badplats.

7. Bälnäs och Trolldalen

Vid Bälnäs och i Trolldalen finns lövskogsområden som skyddats av Skogsstyrelsen. Här finns också en kalkgynnad flora med bland annat blåsippa, kungsmynta, monke, trolldruva m.fl. På våren kan man uppleva ett rikt fågelliv här.

Längst nere i Trolldalen finns stora mängder Strutbräken. Området är som synes svårframkomligt! Fågellivet upplever man bekvämare från vägarna intill.

8. Trestickans nationalpark

Om man kör ca två mil norrut från Ed på väster sida om sjön Stora Le kommer man till nationalparken. Någon kilometer norr om Rävmarken är det skyltat in mot nationalparken med parkering och information.

Tresticklan är det tredje största obrutna och någorlunda opåverkade skogsområdet i Sverige utanför fjällregionen och Norrbotten. Naturen i Tresticklan präglas av bergryggar som sträcker sig från norr till söder. På bergryggarna växer gles, lågvuxen tallskog och berghällarna är övervuxna av lavar och mossor.

Från den högsta punkten, Orshöjden, som ligger 275 meter över havet, har man en milsvid utsikt. Mellan bergsryggarna ligger sänkor med myrar och sjöar. Där växer också gran, som i skyddade lägen med lite rikare mark, kan vara relativt högvuxen. Men i huvudsak är det kargt! Växt- och djurlivet är därför heller inte särskilt rikt. Under en vandring har man stor chans att få se fåglar, som till exempel orre, tjäder, korsnäbb och tofsmes. En vårnatt kan man få höra nattskärrans skorrande läte. Kanske stöter man på en älg. Varg kan ströva genom parken men den har bättre jaktområden på andra ställen.

Sjöar och bäckar i nationalparken är kraftigt påverkade av försurning. Den fisk som tidigare funnits (abborre, öring och i Stora Tresticklan även röding) har i det närmaste helt slagits ut. Kalkning inom nationalparken är förbjudet enligt Naturvårdsverket. Det innebär att det idag inte är möjligt att återställa sjöarna biologiskt och återinplantera fisk. Ett skäl är att sjön Tresticklan är ett referensvatten i länets kalkningsprogram. Prover tas för analys årligen. Tyvärr visar resultaten att prognosen för en naturlig återhämtning från försurningen under överskådlig tid är mycket dålig.

Vandringsleder och gränsområdets kulturhistoria

För den som planerar en tur i Tresticklan rekommenderas att skaffa kartor och informationsmaterial om parken.

Biblioteket säljer en liten bok tillsammans med två kartor ”Kulturminnen i gränsområdet Dals-Ed, Aremark och Halden”.

Länsstyrelsen har också en liten trycksak som beskriver nationalparken och vandringslederna i parken. Den kan man få gratis på turistinformationen. Mer information finns även på länsstyrelsens hemsida. www.lansstyrelsen.se/vastragotaland

Foto: Per-Arne Emanuelsson

ATT TÄNKA PÅ

- Tänk på att du befinner dig inom ett särskilt skyddat naturområde. Läs noga informationen på skyltarna innan du startar din vandring.
- Du får vistas och vandra i reservatet, men inte använda motordrivna fordon, rida eller cykla.
- Du får ta med hund men då skall den vara kopplad.
- Du får använda stormkök eller liknande men inte göra upp öppen eld.
- Du får plocka svamp och bär, andra växter, döda, träd och grenar skall man låta vara.
- Njut av stillheten och tystnaden, stör inte djur och andra besökare med onödigt ljud.

9. Lundsnesets naturreservat

På norska sidan om gränsen, väster om Tresticklans nationalpark och Boksjöarna ligger Lundsnesets naturreservat med ytterligare 2000 hektar (5 x 4 km) relativt opåverkad skog. Naturtypen är delvis lik den i Tresticklan, men i Lundsneset finns också bördigare, grandominerade skogar.

Fiske är inte tillåtet för andra än markägarna på den svenska sidan av Boksjön. För den del som ligger i Norge finns däremot möjlighet att lösa fiskekort.

Märlkräfta
Pallasea quadrispinosa

Stora Le

Stora Le är en så kallad sprickdalssjö. Dalgången har eroderats fram av inlandsisarna där berggrunden varit försvagad av sprickzoner. Stora Le är en av Sveriges djupaste sjöar. Medeldjupet är ca femtio meter och största djup är mer än hundra meter. Vattnet är mycket klart. Siktdjupet brukar variera mellan nio och elva meter. Det är en mycket näringsfattig sjö där fisken växer långsamt och den totala mängden fisk är liten. Men i stället finns det många olika fiskarter; sik, siklöja, lake, abborre, mört, gers, braxen, gädda, stensimpa, bergsimpa och hornsimpa.

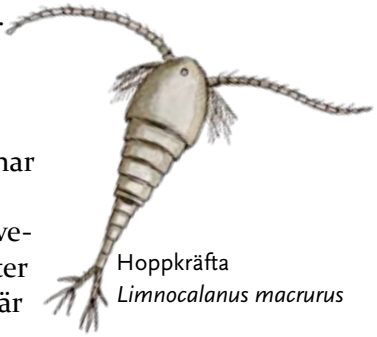

Hoppkräfta
Limnocalanus macrurus

Stora Les fauna är unik med så kallade ishavsrelikter. Det är arter av djur som tidigare levat i hav som stängts in i sjöar av landhöjningen. För mer än ca 12 000 år sedan var det område där Stora Le nu ligger ett hav. Stora Le har sex av sju kända ishavsrelikter. Fem av arterna är små

kräftdjur, 1-4 cm långa; Hoppkräftan Limnocalanus macrurus, pungräkan Mysis relicta, märlkräftorna Pontoporeia affinis, Pallasea quadrispinosa och Gammarachantus lacustris. Den sjätte arten är en fisk, hornsimpan som också räknas som en ishavsrelikt. Den är Dalslands landskapsfisk.

Märlkräfta
Potoporeia affinis

Kalkning från slutet av 1980-talet har räddat Stora Les fauna från försurning. Nedfallet av sura ämnen har nu minskat så pass mycket att kalkning inte längre behövs i sjön. Det räcker med den omfattande årliga kalkning som görs i tillrinningsområdet.

Pungräka
Mysis relicta

NATUR RUNT STORA LE

10. Rävenäset

Från Rävenäset kan man med en kort promenad komma ned till Stora Les strand. Ta av till höger vid Husetjärn och följ den enskilda vägen tills den slutvid en vändplats och en liten damm. Fortsätt sedan ned mot Stora Le längs en stig.

Området närmast stranden består av lövskog med bl.a ek. I en vik finns en liten sandstrand. I övrigt klippstränder med fin utsikt över sjön.

11. Bokullens naturreservat

Vid Bokullen är skogen skyddad som reservat. Det är ett av få kvarvarande, litet större områden i Dalsland, där skogen fortfarande ut som den ursprungligen gjort. Här är skogeninte så påverkad av skogsbruk.

Den skog som finns på Bokullen är drygt hunda år och har en i dag allt ovanligare sammansättning av olika träd. I delar av skogen finns ett rikt inslag av lövträd som asp, björk, al, sälg och rönn samt rikliga mängder död och döende ved. Området har en mycket värdefull lavflora med många hotade arter. Sammansättningen av både nordliga och västliga oceaniska lavarter är också intressant.

Sannolikt finns här också hotade insekter tack vare rikedomen på död ved. Många fågelarter är i sin tur beroende av insekterna för sin föda. Tretåig hackspett har noterats i området liksom den akut hotade vitryggiga hackspetten.

Iordningställda parkeringsplatser saknas. Det finns heller inga leder eller anordningar för besökande i området!

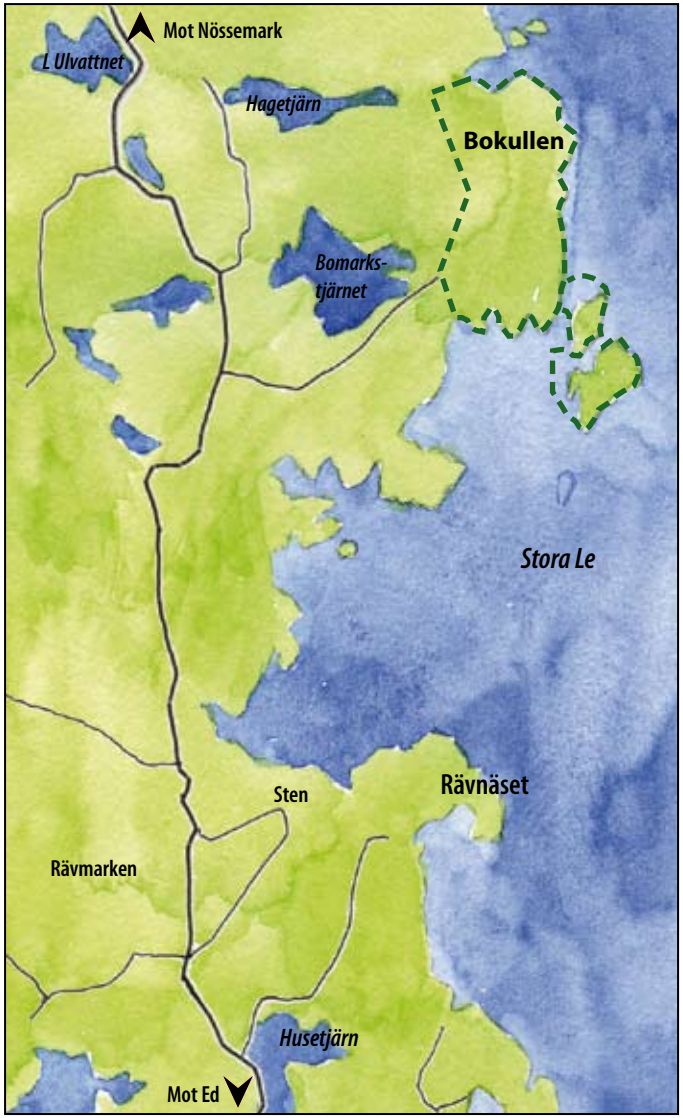

12. Lilla Ulevattnet

Längs vägen mellan Ed och Nössemark finns flera vackra sjöar där det kan vara trevligt att rasta eller göra en utflykt t.ex. för att plocka bär.

13. Stora Le vid Rörviken

Vid Rörviken, nära Nössemark går allmän väg strax intill Stora Le. Platsen på bilden är en möjlighet för den som vill sjösätta en kanot eller bara stanna till och njuta av utsikten.

14. Nössemark

Vid Strand, Nössemark, finns en fin badplats med bryggor. Härifrån kan man sjösätta båtar och kanoter.

15. Gravdalssjön

För denna sjö och några andra skogssjöar i omgivningen kan man köpa fiskekort.

16. Dalen

Längst i nordväst i ligger den lilla byn Dalen. Här kan man sommartid njuta av det vackra kulturlandskapet och fin utsikt mot Stora Le över en kopp kaffe hos Grethe på ”Café Mitt på Le”.

17. Stora Le – Östra sidan

Från Nössemark kan man ta färjan över till Sund på östra sidan Stora Le. Färjan är gratis.

18. Furustad naturreservat

Furustad är en gammal bosättning med anor från 1600-talet som numera är naturreservat. Lövträd med lind, lönn och hassel inramar odlingsmarken. Ängarna sköts genom slåtter för att gynna floran.

På våren blommar blåsippor, gullvivor, liljekonvalj, underviol, vårärt, ormbär, trolldruva. Orkiden brudsporre förekommer också. Framåt sommaren blommar prästkrage, blåklocka, rödklint och fyrkantig johannesört prästkrage med flera arter.

Gammal skog med intressant lav- och mossflora finns vid Yxnetjärnet.

Reservatet ligger mer än två kilometer från allmän väg och är därför inte lättillgängligt. Har man egen båt kan man nå reservatet från sjösidan.

Längs stranden söderut kan man fortsätta på en stig och längre fram på en skogsbilväg till naturreservatet Grå kulle.

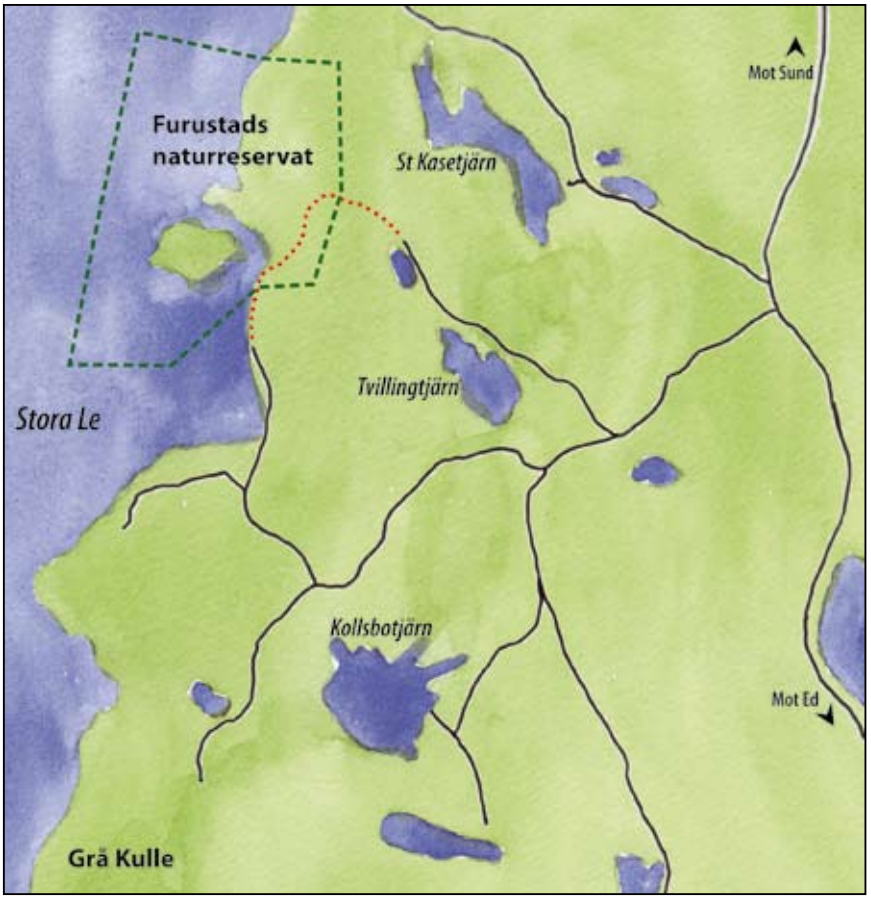

19. Grå kulle naturreservat

Grå kulle är ett svårtillgängligt område. Det omfattar en ca två kilometer lång sträcka av Stora Les strand med några tvärgående sidoraviner. Skogen är i huvudsak gammal barrskog, men i brantare partier och rasbranter finns inslag av asp och björk. I sumpskogar och fuktstråk finns också inslag av klibbal och ask. Hällmarkstallskog dominerar uppe på höjderna och på de moränfattiga sluttningarna. I raviner och dalsänkor finns en mossrik barrblandskog eller blåbärsgranskog. På rikare mark övergår den i en örtrikare granskog. Förekomsten av lågor och döda träd är betydande. Ett tjugotal arter av rödlistade arter, främst lavar och mossor finns i området.

I syd- och västvända bergbranter finns på sina håll en rikare flora med arter som lind, blåsippa, vispstarr och trolldruva. De botaniskt rikaste områdena finns vid Grå kulle och vid Kollsbonäset.

Fågellivet i området präglas av barrskogsarter som tjäder, tofsmes och järpe. Gråspett förekommer och vitryggig hackspett har tidigare noterats vid Kollsbonäset. Häckning har konstaterats eller är troliga av bl.a järpe, spillkråka och pärluggla.

20. Stamnåra och Fagersand

Längre söderut längs stora Les östra strand, bland annat vid Stamnåraviken och Fagersand, finns flera likartade skogsområden

som är skyddade av Skogsstyrelsen. För information om dessa se Skogsstyrelsens hemsida.

http://minasidor.skogsstyrelsen.se/skogensparlor

21. Sandsjön och Risane

Längs vägen söderut från Sund mot Håbol och Ed finns flera vackra sjöar och även botaniskt värdefulla odlingsmarker.

Fiskekort kan köpas för Sandsjön ovan. Möjlighet finns även att sjösätta en kanot eller båt.

22. Grann och Torrsjön

Grann och Torrsjön är två vackra sjöar öster om Ed. Båda är av riksintresse för naturvård bl.a genom att där finns ovanliga små kräftdjur, s.k. ishavsrelikter och ett stort antal fiskarter. Inslag av ädellövskog och hagmarker finns längs stränderna. I april blommar blåsippor rikligt på östra sidan av sjön söder om Anerud. Sommarkvällar hörs ofta lommen och ibland kan man också få se en bäver.

23. Parsetjärn

Åtta kilometer väster om Ed efter väg 164 finns en stor parkeringsplats vid Parsetjärn. Här finns försvarsanläggningar från andra världskriget som ett populärt besöksmål. Ta en titt även på den fina floran i området med arter som blodnäva, vårärt, lummer mm.

24. Buråsen – Hökedalssjöarna

Norrut från parkeringen vid Parsetjärn finns ett större väglöst område med sjöar och tjärnar som påminner om Tresticklanområdet. Leder och stigar saknas, men en tur hit kan vara värt besväret, för den som tycker om att uppleva skog som fortfarande har kvar lite karaktär av vildmark. Gör gärna besöket i augusti eftersom här finns bra blåbärsmarker! Området är aktuellt för en vindkraftpark och nya vägar.

25. Kornsjöarna

Kornsjöarna, med Norra Kornsjön, Mellan Kornsjön och Södra Kornsjön ger enastående möjligheter till friluftsliv för de som tar sig ut på sjöarna med kanot eller båt. Man kan nå fram till alla tre sjöarna via allmän väg och man kan cykla på enskilda vägar längs delar av stränderna (se sidan 28).

Foto: Peter Peuker

26. Örekilsälven

I södra delen av kommunen rinner Örekilsälven genom ett gammalt kulturlandskap med raviner och naturbetesmarker. De vackraste partierna ligger söder om Gesäter där Töftedalsån rinner ihop med Örekilsälven. Öring finns i älvens strömmande delar. I de lugnare partierna finns goda möjligheter att få se bäver. En strömsträcka finns också i en ravin nedströms Torpfors.

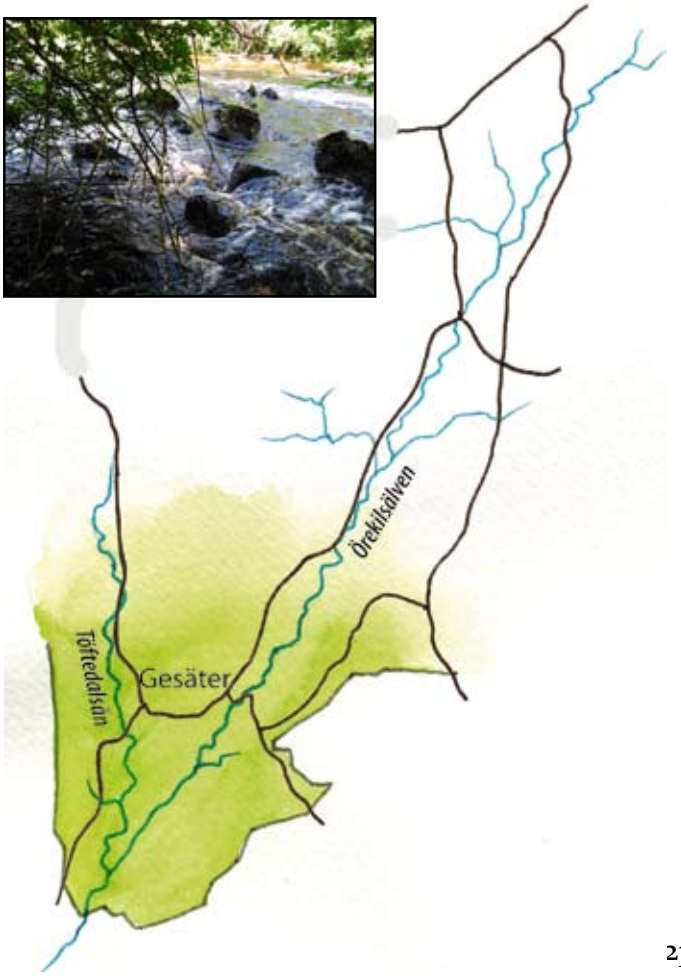

DALS-EDS MYRAR

Dals-Ed har stora orörda myrlandskap. Två områden är naturreservat; Tingvallamamossen och Borgelemossen. Iordningställda parkeringsplatser och leder saknas. Vintertid kan det vara möjligt att åka skidor över Borgelemossen på spår från motionsgården Tavlan.

27. Tingvallamossen

Tingvalla mossen är en av Dalslands största våtmarksområden. Från Furukullen på östra sidan har man fin utsikt över myrlandskapet. Den centrala delen är en så kallad högmosse, en extremt näringsfattig miljö som domineras av vitmossor med inslag med ljung, klockljung, tuvull och vitag. Där mossen övergår i kärr blir floran annorlunda med ängsull, flaskstarr och dyfräken, men även mer krävande arter som ullsäv, slåtterblomma och korallrot. Fågellivet på Tingvallamossen är ovanligt rikt. Här häckar ljungpipare, trana, storspov, grönbena och gulärla.

28. Borgelemossen

Borgelemossens naturreservat ligger ca 7 km nordväst om Ed. Området är ca sex kvadratkilometer stort och omfattar opåverkade myrmarker och äldre orörd barrurskog. Här finns ett rikt växt och djurliv. Förutom typiska arter för myrmark i regionen finns inslag av västliga arter som t.ex. klockljung, myrlilja, hedsäv och nordliga arter som dvärgbjörk. Tjäder och orrspel förekommer och både trana och ljungpipare häckar. Känslan av vildmark är påtaglig när man befinner sig på mossen. (med reservation för att en vindkraftpark kan komma att anläggas på Buråsen några kilometer söderut!)

SMÅ NATURPÄRLOR

För den som söker ytterligare små sevärda naturupplevelser nämns här några platser som kan vara intressanta att besöka.

29. **Skams fägata**
En spektakulär sprickdal. Ta av till höger vid Gruvmon på Henneviksvägen. (Nr 52 på kommunens fritidskarta för Tresticklan)

30. **Dalarne**
Slåttermark som brukats för femtio år sedan med rester av gammal ängsflora. Ligger vid slutet av samma väg som Skams fägata ovan.

31. **Jättenhemskullen**
Norr om 166:an mellan Ed och Bäckefors finns ett litet område i en brant och blockig sluttning nordväst om Stora och Lilla Blytjärn. Här finns 200-300 år gamla tallar och äldre skog med asp, gran och ovanliga lavar. Det är fin utsikt från berget.

32. **Skvalan**
Skvalan är ett litet Natura 2000-område med en botaniskt rik granskog inte långt från Jättenhemskullen. Här finns Myskmadra, Tandrot, Skogsfru, Storgröe, Dvärghäxört, Stjärnstarr och Lundstjärneblomma. Se Skogsstyrelsens hemsida för mer information.

CYKELTURER

Bensinen blir allt dyrare. Motion behöver vi alla. De flesta mindre vägar i kommunen är utmärkta för cykelturer. Även det nätverk av enskilda vägar som har bommar och förbudsskyltar är tillgängligt enligt allemansrätten om man cyklar. Med ett ställ för cyklar på bilen kan man välja att starta cykelturen från andra platser än hemifrån.

Ofta har man dessa stängda vägar för sig själv! Ingen trafik, inget buller, man hör fåglarna och hinner med att se vägkantsfloran!

Cykla Öster Om Stora Le

Från Ed kan man komma in på det enskilda vägnätet i området mellan Stora Le och Håbol från Bälnäs eller via en avtagsväg till höger på vägen till Onsöns sopstation. Det finns många sjöar i området.

Alla vägsträckor är inte lätta att cykla på. Var beredd på att du kan få leda cykeln.

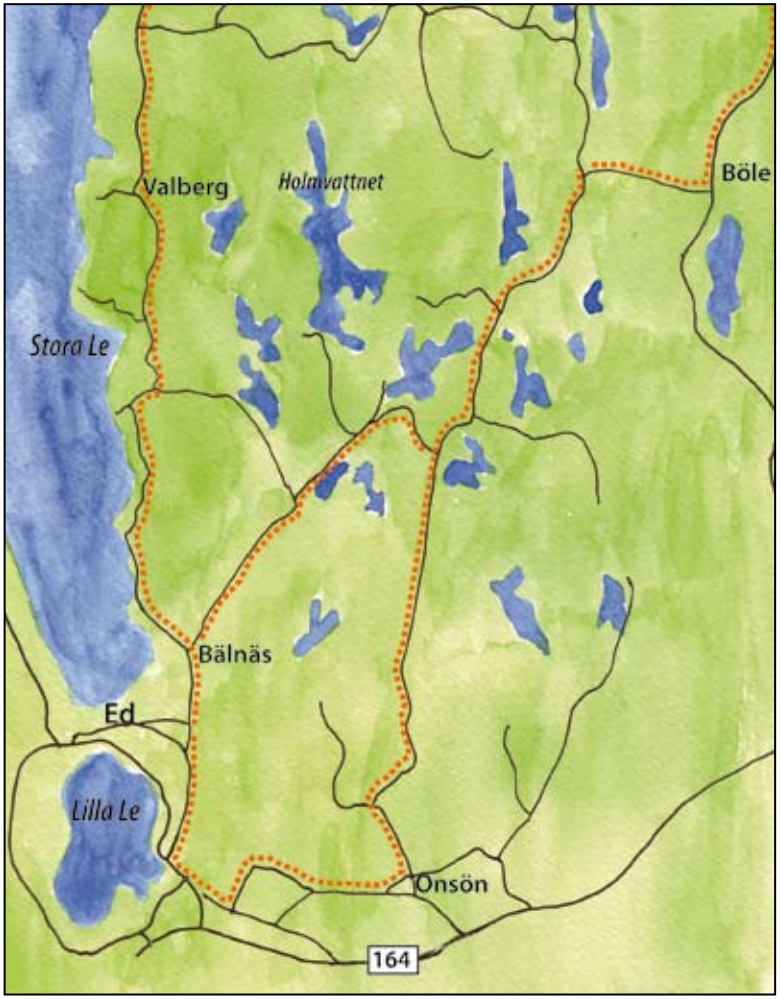

Foto: Kerstin Sandqvist

Cykeltur runt Grann (ca 25 km)

Längs delar av stränderna finns en hel del fritidshus och de enskilda vägarna omkring sjön är delvis stängda för motortrafik. Längs stigen på östra sidan Grann kan du behöva leda cykeln. Planera för en heldag.

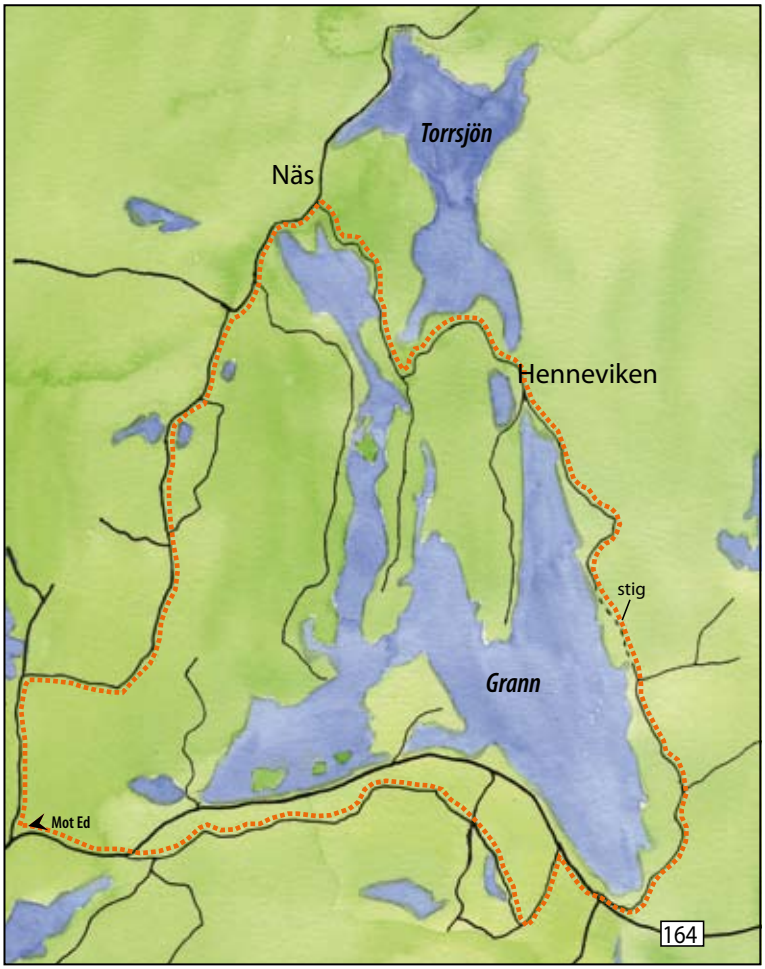

Cykla längs Kornsjöarna

Från Kornsjö finns möjligheter att cykla runt Norra Kornsjön och ha kontakt med sjön på flera ställen.

Man kan även cykla på småvägar längs nedre delen av Mellan Kornsjön och fortsätta ned till södra änden av Södra Kornsjön. Men man får då ta samma väg tillbaka.

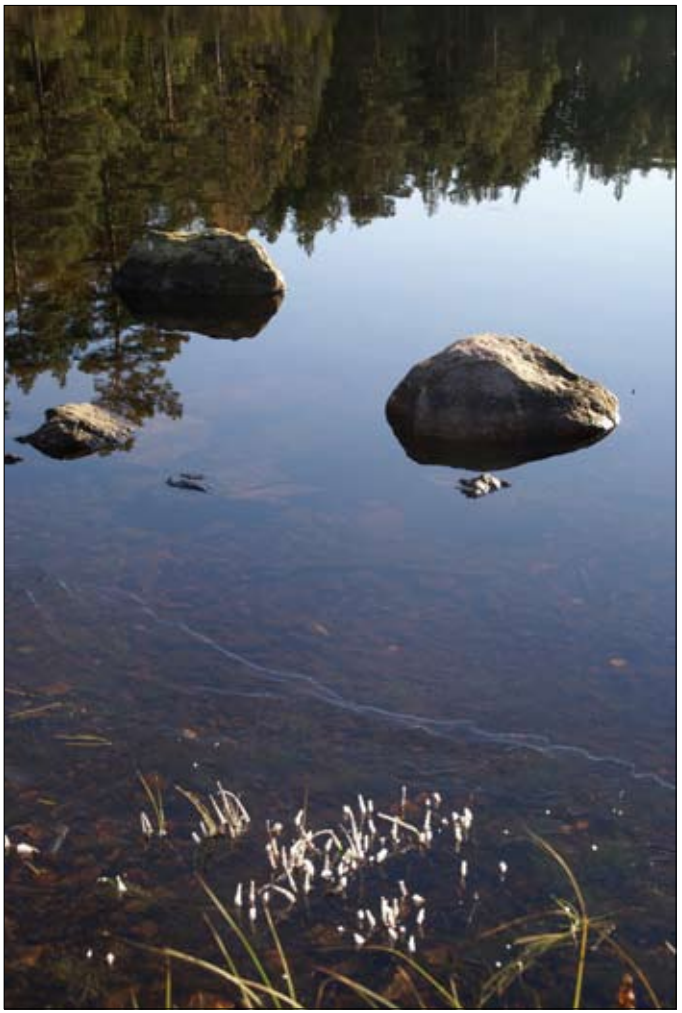

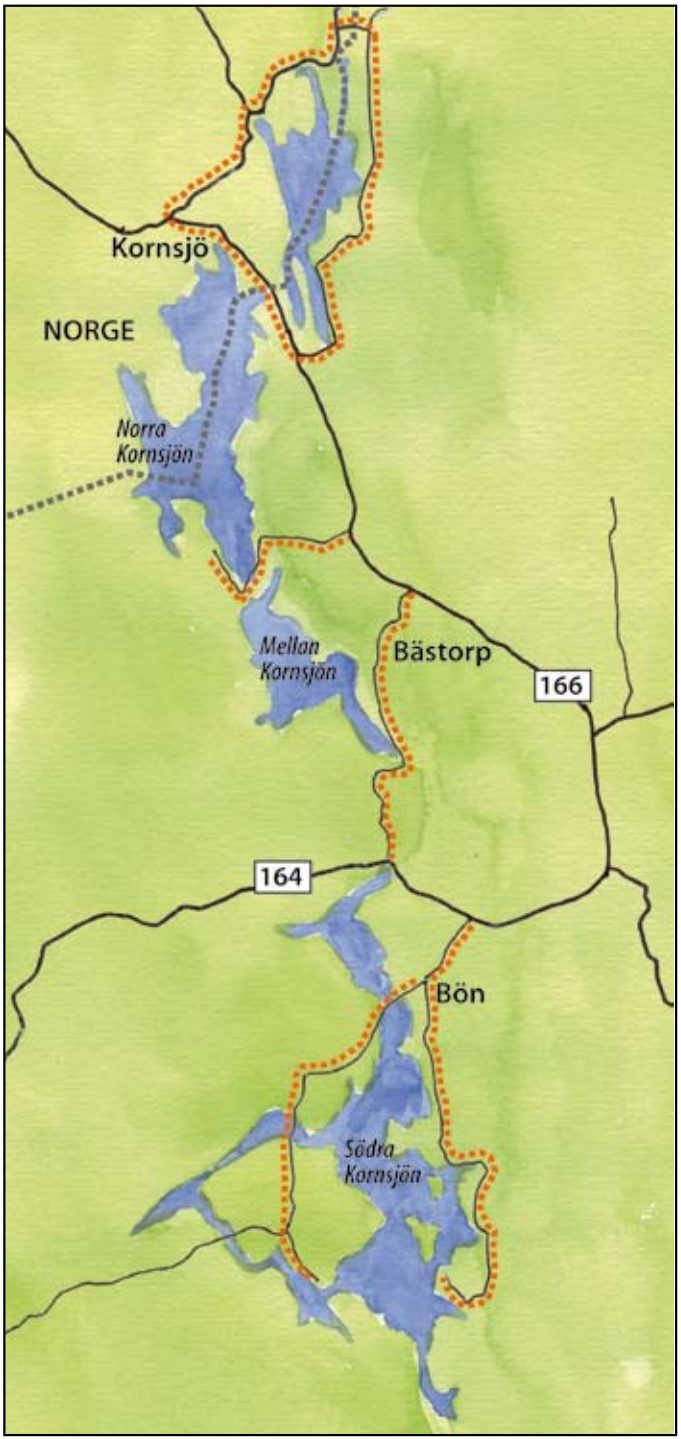

Fiske

Fiske med spö är tillåtet i vissa områden om man köper fiskekort. Utanför dessa områden, till exempel i Stora Le, är fiske tillåtet endast för markägare med fiskerätt. I en del av Örekilsälven kan man fiska öring, i övriga vatten abborre och gädda. I många av de mindre sjöarna går det ofta bra att fiska från stränderna. För att fiska med framgång i de större och djupare sjöarna är fiske från båt eller kanot en fördel. Detta för att nå ned till de djup där fisken ofta håller till.

Turistinformationen och Fiskespecialisten i Ed har en informationskarta om fisket i kommunen.

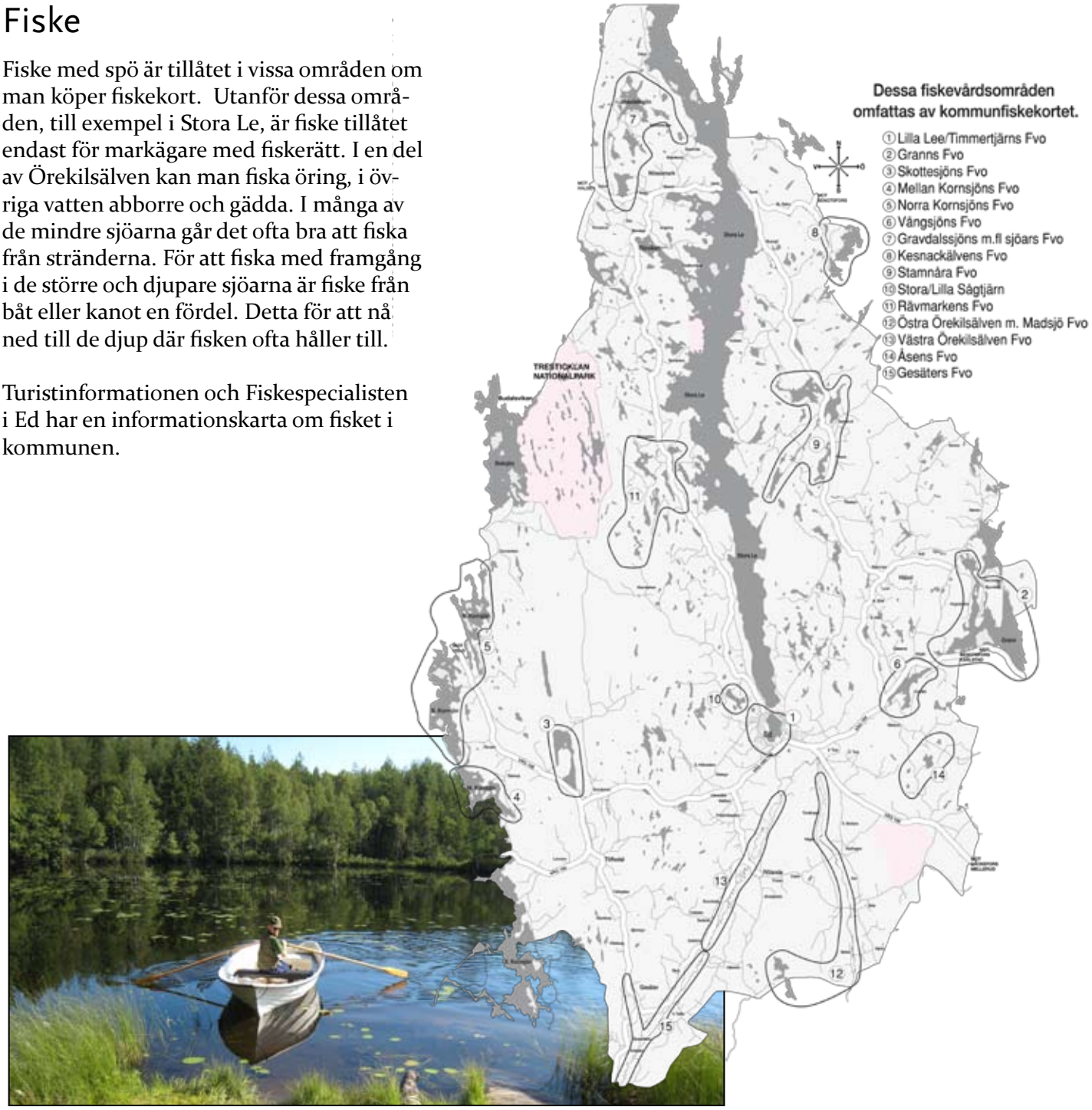

Bär och svamp

I augusti och september, då hallon, blåbär och lingon mognar, kan även kalhyggen vara värda att besöka!

I stora delar av kommunen saknas goda bärmarker. Det gäller särskilt områden med planterad gran. Lokalkännedom eller envist sökande är därför det som gäller för att hitta bra marker för bär! Räkna också med konkurrens om bären.

Ett tips, för den som är obekant med kommunen, kan vara att i första hand söka lingon och blåbär i hällmarkstallskogar i de västra delarna av kommunen. Lingon har man störst chans att hitta på magra, torra och solöppna marker. Blåbär förekommer även på något näringsrikare mark och i halvskugga. Ofta är några år gamla hyggen bäst. Torra somrar kan det löna sig att istället söka mot myrkanter och i halvskugga. Från början av augusti brukar blåbären mogna och lingonen i slutet av månaden. Hallon och smultron söker man i stället på hyggen eller längs vägar på näringsrik mark. Vissa år, i juli, kan man även hitta mindre mängder hjortron på ett några av kommunens myrar, en av dem är Tingvallamossen.

Augusti till oktober är matsvamparnas tid. Då finns det goda möjligheter för rik skörd i området. En förutsättning är att det inte varit allt för torrt. Om det varit en torr period kan det löna sig att söka svamparna i mera låglänta områden.

Vinter

När vintern kommer avtar för många av oss utflykterna i naturen. Vintrar med snö ger andra möjligheten att lära känna djurlivet i markerna. Att följa djurspår och lära känna igen de olika spåren ger en spännande utflykt även vintertid. På vårvintern kan det vara lättare att ta sig fram i en del myr- och skogsområden som annars är svårtillgängliga.

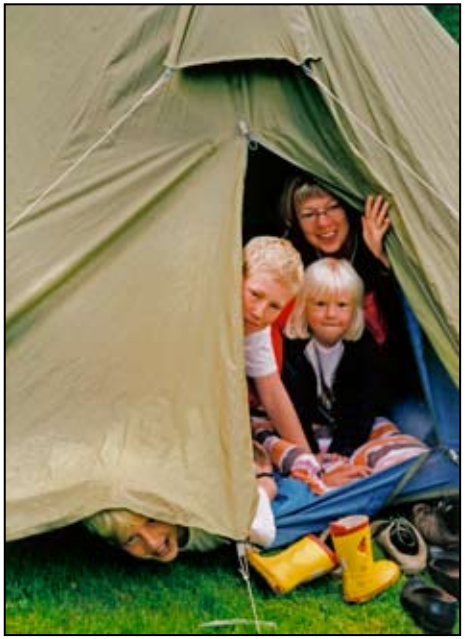

Alllemansrätt

Du använder dig av allemansrätten när du går en promenad, paddlar eller sitter på en stubbe och filosoferar. Allemansrätten är en unik möjlighet för oss alla att röra oss fritt i naturen. Men vi behöver också ta ansvar för natur och djurliv och visa hänsyn. Alltså inte störa – inte förstöra.

Allemansrätten är inskriven i en av Sveriges fyra grundlagar. Men allemansrätten är ingen lag. Däremot finns det lagar som sätter gränser för vad som är tillåtet.

Om man inte stör eller förstör och visar varsamhet och hänsyn har man rätt till:

- Att ta sig fram till fots, cykla, rida, åka skidor, och tillfälligt vistas i naturen om du inte riskerar att skada gröda, skogsplantering eller annan känslig mark.
- Att plocka vilda bär, blommor, svamp, nedfallna grenar och torrt ris på marken.
- Att ta med hund om den är under uppsikt. Under tiden 1 mars – 20 augusti får den inte springa lös där det finns vilt.
- Att slå upp tält för något dygn på mark som inte används för jordbruk och som ligger avlägset från bostadshus.
- Att elda om det görs med största försiktighet och att använda iordninggjord eldstad utan att förstöra berghällar. Vid eldningsförbud är all öppen eld förbjuden.
- Att åka båt i sjöar och vattendrag.
- Att gå iland, tillfälligt förtöja en båt och bada överallt utom vid tomt eller där det är särskilt tillträdesförbud för att t ex skydda djurlivet.

Allemansrätten ger dig inte rätt:

- Att passera över eller vistas på privat tomt. En tomt är området närmast boningshuset även om det inte är inhägnat.
- Att köra bil, motorcykel, moped eller andra motordrivna fordon på barmark i terrängen.
- Att lämna skräp i naturen.
- Tänk också på att det finns ett stort antal fridlysta djur och växter.

Mer information om vilka arter som är fridlysta kan lämnas av Dalslands miljökontor eller Länsstyrelsen.

Särskilda regler för naturreservaten:

För naturreservaten finns särskilda föreskrifter som utfärdats av länsstyrelsen. Föreskrifterna finns på skyltar vid reservaten och på länsstyrelsens hemsida. Nedan återges bara ett exempel på föreskrifter som gäller för Borgelsemossen. Föreskifterna för övriga reservat är likartade.

Det är inte tillåtet att:
framföra fordon

- göra upp eld; förbudet avser inte användning av stormkök eller motsvarande
- störa djurlivet t ex genom att klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig nära boplats
- fälla eller på annat sätt skada levande och döda träd och buskar
- plocka eller samla in kärlväxter, mossor, lavar eller svampar med undantag för bär och matsvamp
- medföra ej kopplad hund (gäller ej jägare med jakträtt vid jakt) eller annat lösgående husdjur
- utan tillstånd från länsstyrelsen sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift.

Det är dock tillåtet att plocka bär och matsvamp!

Information på hemsidor:

Mer information om naturreservat och skyddade områden i Dals-Ed och andra delar av Dalsland kan sökas på Länsstyrelsens och Skogsstyrelsens hemsidor. Turistinformation finns på kommunens hemsida. Se länkar nedan:

www.lansstyrelsen.se/vastragotaland
http://minasidor.skogsstyrelsen.se/skogensparlor
www.dalsed.se

Trycksaker från turistinformationen i Ed:

- Infoguiden Dals-Ed
- Dals-Ed en trivsam mötesplats i Dalsland
- Fiskevårdsområdeskarta, finns även i butiken Fiskespecialisten i centrala Ed.

Trycksak från Dalslands Turistråd:

- Kanotland – Dalsland Nordmarken".

Biblioteket i Ed:

- Fritidskarta i gränsområdet Dals-Ed, Aremark/ Halden

Livsmedelsverkets råd till kvinnor som äter insjöfisk.

Det är känt att gädda, abborre, lake och ål i svenska vatten har förhöjda halter metylkvicksilver i köttet. Livsmedelsverket anser att kvinnor i barnafödande åldrar skall undvika att äta fisk mer än två till tre gånger per år. Risker finns för fostret och för barn under amningsperioden. Annars anses inte kvicksilver i fisk vara något allvarligt folkälsoproblem. Aktuella undersökningar av kvicksilverhalter saknas för fiskar från Dals-Ed. Det finns inga skäl att anta att halterna är lägre än på andra håll i landet. För den som vill vara särskilt försiktig är en tumregel att större fiskar innehåller mer kvicksilver. Det beror på att fiskar växer under hela livet och lagrar upp mer kvicksilver från födan ju äldre de blir.

Kan man dricka vattnet i sjöarna?

Svaret är javisst, men det finns inga garantier för att man inte skulle kunna bli sjuk. Det bästa är att undvika att dricka ytvatten från sjöar och vattendrag och nöja sig med att använda det till kaffekoket. Smittämnen och parasiter kan tillföras sjöar och vattendrag från tamboskap, vilda djur och naturligvis från bostäder vi avloppsreningsverk och enskilda avlopp. Exemplet från Storsjön i Jämtland med parasiten Cryptosporidium vintern 2010-2011 ger en fingervisning om att kan vara skäl att vara försiktig även med vatten från en sådan sjö som Stora Le.

Dina egna smultronställen ...

Glöm inte att ta med skräpet hem!
Gärna även andras, om du kan!
Hör annars av dig till Dalslands miljökontor:

Dagjournummer: 939430
Dagjouren är alltid bemannad vardagar
8.30-12.00 och 13.00-16.00.
Dag före röd dag är dagjouren bemannad 8.30-12.00.
Ringer du inom Dalsland behövs inget riktnummer
(0528,0530,0531,0532, 0534).

mailadress: kansli@miljo.dalsland.se

Ha det bra i naturen i Dals-Ed!